

ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ.

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Ἀριθ. 20.

Σάββατον 22/4 Μαΐου 1829

Τόμ. 3 χαρτόγραφα.

Κωνσταντινούπολις, 24/3 Μαΐου.

ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ ΠΡΟ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΙΑΣ.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθμ. 19).

Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς πρόδηλον κατέστη ὅτι ἡ τοῦ δουκὸς Οὐέλλιγκτων κυβέρνησις ἀπόφασιν μὲν εἶχεν ἵνα ἐγκαταλείψῃ τὴν πολιτικὴν τῆς συνθήκης τοῦ Κάννιγκ, ἀλλ' ἡ ἐκβάσις τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1828—καθ' ἣν οἱ Ῥῶσοι καίπερ ἐπιτυχῶς ἀγωνισάμενοι ἐν Ἀρμενίᾳ, κατ' ἀνάγκην ἀνέζευξαν τὸν Δούναβιν—οὐδόλως ὑπῆρξεν ἀρκούντως ἀποφασιστικὴ ὥπως ἡ Ἀγγλία ὀριστικῶς ἀντιστῇ πρὸς τὴν Ῥωσσίαν. Ἡ διὰ τῆς μετέπειτα ἐπιφανοῦς στρατηγικῆς τοῦ Διέβιτς ἐπελθοῦσα νέα τῶν πραγμάτων φάσις οἶονεὶ ἀμφίβολος διετέλει εἰσέτι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1829, διὰ τοῦτο δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ δούξ ἐτράπη προσδοκίας καὶ δυσπιστίας πολιτικῆν. Τῇ 3 ἰανουαρίου 1829, ἔγραφε πρὸς τὸν λόρδον Ἀβερδην.

Φρονῶ ὅτι ὁ πρὸς καθορισμὸν τῶν μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας πραγμάτων ἀποφευκτέος κίνδυνος, ὃν πρὸ καιροῦ εἰσηγησάμην ὑμῖν, ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος, ὅπως ἐκποδὼν ποιήσῃται τὰς δυσχερείας ἃς αὐτὸς ἐκὺ τῷ περιποιήσατο, προκαλέσει κατ' ἀνάγκην γενικὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον. Τὴν συμφορὰν ταύτην ἢ τὴν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους κατάλυσιν, ἧς ἄμεσος συνέπεια ἔσται γενικὸς πόλεμος, οὐδὲν δύναται παρακωλύσαι μέσον ἕτερον ἢ ἡ εἰλικρινὴς ἡμῶν μετὰ τῆς Γαλλίας ἐνέργεια ὡς πρὸς τὰ ληπτέα μέτρα καὶ ἡ κατὰ τὰς ἡμετέρας πράξεις ἀποχὴ πάσης πρὸς τὴν Αὐστρίαν ὑποχρεώσεως, μέχρις οὗ ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις, προλειπίνουσα τὴν ὁδὸν, ὀριστικῶς καὶ βασίμως καθορίσῃ ἡμῖν τὰς προθέσεις τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως.

Τῷ 1829 βράγδην ἐπῆρχοντο τὰ γεγονότα. Περὶ τὰς ἀρχὰς ἰουλίου ὁ στρατηγὸς Διέβιτς

οὐ μόνον τὰς πρώτας ἀμυντικὰς γραμμὰς τῶν Τούρκων παρέβλεπεν, ἀλλὰ καὶ ἀκτέσχετος ἐχώρει πρὸς τὸν Αἷμον. Ἡ κατάστασις ἤλλαξε τότε σπουδαίως, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ αἱ θεωρίαι τοῦ δουκὸς ἡλλοιώθησαν οὐσιωδῶς, ἀντὶ δὲ τῆς πρὸς τὴν Γαλλίαν εἰλικρινοῦς συνεννοήσεως ἔγραφε τῇ 21 ἰουλίου.

Οἱ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ δέον μετὰ προσοχῆς ν' ἀπέχωμεν πάσης πρὸς τὴν Γαλλίαν κοινῆς ὑποθέσεως, ἧς ἡ χρονικὴ διάρκεια ἔσται πλειότερα ἡμερῶν τινῶν. Καὶ ὁμως ἀδύνατον καθίσταται μοι νὰ εἶπω πῶς δυνατὴ εἰσέτι ἀποβαίνει ἡμῖν ἡ ἀπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ τούτου ζητήματος ἀπαλλαγὴ ἄνευ κοινῶν μετὰ τῆς Γαλλίας ἀσφαλειῶν, ἢ ἄνευ τοῦ κινδύνου συνενώσεως Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας πρὸς ἐπίτευξιν συμφέροντος κοινοῦ. Ἡ εἰς τὴν ἀπορίαν ταύτην ἀπάντησις ἀπόκειται τῷ κ. Κάννιγκ καὶ τῇ κυρίᾳ Διέβιν.

Ὁ δισταγμὸς καὶ ἡ δυσπιστία ἐξηκολούθουν, οὐδεμίᾳ δὲ πολιτικῇ καθωρισμένην ἀντικατέστησε μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης τὴν διὰ τῆς λονδινεῖου συνθήκης διαχαράχθεισαν πορείαν. Οἱ Ῥῶσοι διπλωμάται συνεβούλευον τῇ Ἀγγλίᾳ ὑπομονὴν καὶ ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς Ῥωσικὰς προθέσεις, ταῦτοχρόνως δὲ ἤλαυνον οἱ Μοσχοβίται ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ τῆς Ἀγγλίας κυβέρνησις, ἀσθενὴς ὡς πρὸς τὰς ἐνεργείας αὐτῆς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας, ἐστερνημένη δὲ συμμάχων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, διετέλει ἐν δυσπιστίᾳ διηνεκεῖ, πρὸ πάσης δ' ἐνεργείας μετὰ προσοχῆς παρηκολούθει τὴν φορὰν τῶν πραγμάτων. Τῇ 28 ἰουλίου ὁ λόρδος Ἀβερδην ἔγραφε πρὸς τὸν δούκα.

Ὁ τε κ. Διέβιν καὶ ἡ κυρία Διέβιν ἐνδεχομένην θεωροῦσι τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν κήθωδον τῶν Ῥώσσιων, μετ' ἐκπλήξεως δ' ἀκούω λόγους αὐτῶν περὶ τῆς ἀνάγκης ἐμπιστοσύνης ἡμῶν εἰς τὴν Ῥωσσίαν. Ἡρώτησα αὐτοὺς εἰς προσηδίων παρ' ἡμῶν πεποθήσιν εἰς τὰς Ῥωσ-

σικὰς προθέσεις ἐν ὧρα καθ' ἣν πῦρ θὰ ἐβάλλετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀμφότεροι δ' ἀπήντησαν ὅτι ἀκριβῶς τότε ἐμπιστοσύνη πολλή αἴσια πολλά εἴκει τὰ ἀποτελέσματα.

Τὴν ἐπιούσαν ὁ δούξ ἔγραφε πρὸς τὸν λόρδον Ἀβερδην τὰς ἰδίας αὐτοῦ θεωρίας. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας εἶχεν ἀποστείλει εἰς Ἀγγλίαν τὸν στρατηγὸν Μύφλιγκ (Muffling) ἐπὶ εἰδικῇ μὲν ἀποστολῇ, κατὰ τὰ λεγόμενα, πράγματι ὅμως ὅπως ὑποθάλη ἐν Ἀγγλίᾳ τὰς ῥωσικὰς θεωρίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ δούξ σχετικῶς πρὸς τὴν ἀποστολὴν ἐκείνην τοῦ στρατηγοῦ ἔγραφε τὰ ἐπόμενα.

Βέβαιον τὸ κατ' ἐμὲ ὅτι ὁ Μύφλιγκ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσίας ἐστὶ πράκτωρ, παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσίας πεμφθεὶς δι' ἀποφυγὴν πάσης ἀφορμῆς πρὸς μομφήν. Φρονῶ ὅτι ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις γινώσκει τοῦτο. Ἐν τούτοις ὁ πράκτωρ αὗτος πειραθήσεται νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐκχώρησιν τῆς Ἀνάπας καὶ τοῦ Πότι· πρὸς τοῦτο δὲ ἐργασθήσεται ἰδίᾳ διὰ τὴν ἡμετέραν συναίνεσιν. Φρονεῖται ἐν γένει ὅτι ἐνστάσεις προβάλλομεν δι' οἷανδήποτε ῥωσικὴν ἐπέκτασιν ἐν Ἀσίᾳ, μάλιστα δὲ διὰ τὴν ἐκχώρησιν τῶν δύο τούτων θέσεων. Ἀληθὲς τοῦτο. Ἀλλ' ἡ ἐκχώρησις τῶν θέσεων αὐτῶν, καίπερ σημαντικὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, σπουδαιότερα ἔτι ἀπέβη ἐκ τοῦ ἀποδεκτοῦ γενομένου τρόπου πρὸς ἀπόκτησιν αὐτῶν, οὐδὲν δὲ συγκριτικῶς ἐστὶ πρὸς τὸν ἐκ τῆς παρατάσεως τοῦ τουρκικοῦ πολέμου ὑφιστάμενον κίνδυνον. Οὐδ' ὀρσεύομεν, οὐδὲ δυνάμεθα συμβουλεῦσαι τοῖς Τούρκοις τὴν μὴ παραχώρησιν τῆς τε Ἀνάπας καὶ τοῦ Πότι ἄνευ ὑποσχέσεως καὶ ἀρωγῆς πρὸς αὐτούς.

Οὐδ' ἡ Ἀνάπα, οὐδὲ τὸ Πότι θέσεις τόσον γνωσταί εἰσιν, οὐδὲ τῇ ἀληθείᾳ τοσοῦτον σπουδαῖαι ὡς πρὸς τὰ ἡμέτερα συμφέροντα, ὥστε διὰ τὰς θέσεις ταύτας νὰ διατρέξωμεν ἡμεῖς τε καὶ μεθ' ἡμῶν σύμπασα ἡ Εὐρώπη κίνδυνον πολέμου, οὗ σκοπὸς ἐστὶ ἡ ἀπὸ τῶν ῥωσικῶν χειρῶν περισώσις τῶν θέσεων τούτων. Καὶ ὅμως ἀνάγκη ὀλίγα τινα ὡς πρὸς τὸ ἡμέτερον φρόνημα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου νὰ ῥηθῶσι τῷ αὐτοκράτορι τῆς Ῥωσίας, ἅμα ὡς οἱ Τούρκοι ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀμηχανίας.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις φαιδρύνει μέ πως τὸ γεγονός, ὅτι καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἡλικίαν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀποδείκνυται ἡ παρ' ἐμοῦ κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1826 πρὸς τὸν κ. Κάννιγκ ἐκφρασθεῖσα γνώμη, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ οὐδόλως περὶ Ἑλλήνων ἐμερίμνα, μόνον δ' αὐτοῦ μέλημα ἦν ἡ διευθέτησις τῶν πρὸς τοὺς Τούρκους πραγμάτων αὐτοῦ, μάλιστα δὲ ἡ Ἀνάπα καὶ τὸ Πότι.

Αἱ τῶν Ῥώσων ἐπιτυχίαι περὶ τὰς ἀρχὰς αὐγούστου τοσοῦτον ἀποφασιστικαί ἐφαίνοντο, ὥστε πρόδηλον ὅσημέραι καθίστατο ὅτι ἡ Τουρκία κατ' ἀνάγκην θ' ἀπεδέχετο εἰρήνην ὑφ' ὅρους, οἵτινες ἐκ Πετροπόλεως θὰ ὑπηγορεύοντο διὰ τοῦ στρατηγοῦ Δίεβιτς. Ἐν τούτοις, ἡ ῥωσικὴ κυβέρνησις ἐτήρει αὐστηροτάτην ἐχεμυθίαν ὡς πρὸς τοὺς ὅρους ἐκείνους· μεθ' ὅλας δὲ τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας διαδιδόμενας περὶ αὐτῶν φήμας, οὐδεμία πληροφορία αὐθεντικὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείον τῆς Ἀγγλίας. Τοῦτο ἀποδείκνυται ἐκ τῆς ἐπομένης περικοπῆς τῶν πρὸς τὸν δούκα ὑπὸ τοῦ λόρδου Ἀβερδην γεγραμμένων τῇ 8 αὐγούστου.

Περὶ τῶν τῆς εἰρήνης ὅρων ὠμίλησα πρὸς τὸν Δίεβεν καθ' ἣν ἐννοίαν ἔγραψα πρὸς τὸν λόρδον Ἐϊτεσβουρῆ, οἷονεὶ δὲ παραπονούμενος ἀνέφερον αὐτῷ καὶ τὸ γεγονός ὅτι πανταχόθεν σχεδὸν περιέρχονται εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν αἱ περὶ τῶν ὅρων τούτων φῆμαι, καὶ ὅμως οὐδὲ παρ' αὐτοῦ, οὐδ' ἄλλοθεν που περιῆλθεν ἡμῖν ἐπίσημός τις περὶ αὐτῶν πληροφορία. Ὁ Δίεβεν ἐπανελάβε τὴν αὐτὴν περὶ ἀνάγκης ἐμπιστοσύνης παλαιὰν ἱστορίαν, ἐπανειλημμένως δὲ καὶ αὐθις διεκήρυξεν ὅτι οὐδέποτε ὁ αὐτοκράτωρ θὰ ἔδιδεν ἡμῖν ἀφορμὴν παραπόνων δικαίων. Περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο ὁ αὐτοκράτωρ τὴν τήρησιν τῶν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἀγαθῶν σχέσεων, καλῶς δ' ἐγίνωσκεν ὅτι δικαίας ἐνστάσεις ἡμῶν ἡδύνατο νὰ προκαλέσῃ, διὰ τοῦτο δὲ θ' ἀπέφευγε κίνδυνον τοιοῦτον.

. . . . Κατ' ἀνάγκην εἶπον εἰς αὐτὸν ὅτι, ἐὰν ὁ Δίεβιτς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀφικνεῖτο, διαβεβαιώσεις δὲ πάλιν ἐλαμβάνομεν περὶ μετριοπαθείας καὶ εἰρηνεύσεως, οὐδόλως ταῦτα θὰ ἡυχαρίστουν ἡμᾶς, καὶ ὅτι κατὰ τὰς πρὸς ἀνθρώπους σχέσεις ἡμῶν τὰ πράγματα συνήθως ἐκρίνομεν οὐχὶ ἐκ τῶν ὑποσχέσεων, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν.

Δύο ἡμέρας βραχύτερον αὐτὸς ὁ δούξ ἔγραψε τῷ λόρδῳ Κοουλέϋ (Cowley) περὶ συνδιαλέξεως, ἣν ὡς πρὸς τὰς κινήσεις τῶν ῥωσικῶν στρατευμάτων καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν ἐπηρείας εἰς τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ κοινὴν γνώμην πρότινων ἐβδομάδων ἔσχε πρὸς τὸν πρίγκηπα Δίεβεν καὶ τὸν κόμητα Ματούσεβιτς. Κατὰ τὴν συνδιάλεξιν ἐκείνην οἱ τῆς Ῥωσίας πληρεξούσιοι ὡς μελετώμενον ἐκοινοποίησαν τὸν ὑπὸ τοῦ ῥωσικοῦ στόλου ἀποκλεισμόν τοῦ Ἑλλησπόντου μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Αἴνου, παρατηρητέον δὲ ὅτι τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ῥωσικὰ στρατεύματα οὐδόλως εἶχον εἰσέτι διαβῆ τὸν

Αἶμον. Αἱ ἐπόμεναι παρατηρήσεις τοῦ δουκὸς ἀρκούντως ἀποδεικνύουσι τὴν ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς τὰς μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν σχέσεις ἐπικρατήσασαν ἔντασιν.

Εἶπον αὐτοῖς ὅτι ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς Αἴνου οὐδόλως ἀπετέλει ἀποκλεισμὸν τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀλλὰ τῶν ἐκβολῶν ποταμοῦ κοινωνοῦντος πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ ὅτι θὰ κατενοεῖτο ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ εἶδος τοιοῦτου ἀποκλεισμοῦ, ὃν κατ' ἀνάγκην τὰ διάφορα κοινωνικὰ στρώματα ποικιλοτρόπως θὰ συνεζήτουν.

Ἐπιμόνως εἶπον αὐτοῖς ὅτι καλὸν τὸ μὴ προώρως ἐπισύρειν τὴν τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ δημοσίου προσοχὴν ἐπὶ τῶν σκοπούμενων πρὸς τὴν πεδιάδα Ἀδριανουπόλεως πολεμικῶν ἐργασιῶν—τοῦθ' ὅπερ προφανῶς ἀπεδείκνυσεν ὁ μελετώμενος ἀποκλεισμός—αἱ δὲ παρατηρήσεις αὗται προῦκάλεσαν τὴν παρὰ τοῦ πρίγκηπος Λίεβεν ἐπανάληψιν τῶν συνήθων παραπόνων διὰ τὴν παρ' ἡμῖν ἔλλειψιν ἐμπιστοσύνης εἰς τὴν τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ὡς καὶ τὴν ἐμὴν ἀπάντησιν, ὅτι ἐκ τῆς ἐν ᾗ διετέλουν θέσεως οὐδόλως δεόν ν' ἀναμένηται ἐκδήλωσις ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν κυριάρχην αὐτοῦ ἢ πρὸς ἄλλον τινὰ κυριάρχην, ἀλλ' ἀπλῶς ἐπαγρύπνησις καὶ περιφρούρησις τῶν τῆς χώρας ταύτης συμφερόντων, δι' ἃ σπουδαιοτάτην εὐθύνην ἀνέλαβον. Πρὸς τοὺς ῥώσσους πληρεξουσίους ἐπίσης ὑπέδειξεν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ οὐδέποτε καθώρισε τῇ Ἀγγλίᾳ σημείον τι πρὸς παῦσιν τοῦ πολέμου κατὰ τρόπον ἐμπνέοντα αὐτῇ ἐμπιστοσύνην, δι' ἣν ἐπανειλημμέναι ἐγένοντο ἐπικλήσεις.

Ἐπανελάβον τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν διὰ τὴν μὴ γνωστοποίησιν τοῦ μελετωμένου ἀποκλεισμοῦ τῆς Αἴνου. . . ., καὶ ἡ συνδιάλεξις ἔληξεν.

Αὐθιμερὸν, ἦτοι τὴν 10 αὐγούστου, ὁ δοῦξ γράφων πρὸς τὸν λόρδον Ἀβερδην δυσανασχετεῖ ἐπὶ τῇ τροπῇ τῶν πραγμάτων ἐν γένει.

Πρόδηλον ὅτι τὰ πάντα ἐν τε Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ ὅσον οἶόν τε κακῶς ἔχουσι νῦν ὡς πρὸς τὰ τῆς Ἀγγλίας συμφέροντα. Τὴν διευθέτησιν τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων ἀνέλαβον τῷ 1826 πρὸς ἀποφυγὴν μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Πύλης πολέμου—ὅστις ἐγένετο συνεπείᾳ τῆς ἡμετέρας ἐπεμβάσεως—καὶ πρὸς πρόληψιν ἐγκαθιδρύσεως ἐν Ἑλλάδι μόνης τῆς ῥωσικῆς ἐπιβροῆς, ἥτις ὑπὸ τε τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ῥωσικὴν προστασίαν ἀποκατέστη αὐτόθι κατὰ τύπους, περιπτώσεις καὶ δράσιν ἱκανὴν ὅπως διεγείρῃ δυσἀρέσκειαν, ἀρχὰς ἀνατρεπτικὰς, καὶ πιθανῶς ἐπανάστασιν κατὰ τῆς ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων ἀγγλικῆς ἐξουσίας. Πιθανότης πρὸς παῦσιν τοῦ ἐν Τουρκίᾳ πολέμου

ὑπολείπεται μόνον τῇ ἐκχώρῃσει χωρῶν ἐκ μέρους τῆς Πύλης, τοιαύτη δὲ ἀπαίτησις οὐ μόνον ἀπάδει πρὸς τὰς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος δοθείσας ὑποσχέσεις καὶ ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν Εὐρώπην ἄπασαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκχώρησις ἐδάφους ὅλως εἰδικοῦ τυγχάνει πράγματι, ὁμολογεῖται δὲ καὶ ὑπὸ τῆς Εὐρώπης ὅλης ἐπιβλάβῃς μόνον εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας. Ἐὰν αὕτη ἢ παρομοία ἐκχώρησις οὐδόλως χορηγηθῇ, τῶν Ῥώσσιων ὁ στρατὸς μετὰ τινὰς ἡσυχίας ἐβδομάδας ἐγκαταστήσεται ἐν Κωνσταντινουπόλει. Κακὴ τοιαύτη τῶν πραγμάτων ἢ κατάστασις, καὶ ὁμῶς ἀληθής. Πρὸ πάσης αἰτιάσεως ἀπαιτεῖται συνήθως καὶ παρσκευὴ ἀνάλογος πρὸς ἐνεργὸν ὑποστήριξιν αὐτῆς. . . . Τὴν ἡμετέραν κυβέρνησιν, διάφορον πρὸς ἄλλας οὐδόλως ἐκφοβίζουσιν αἱ νεώτεραι ἀνατρεπτικαὶ ἀρχαὶ ἢ πράξεις. Ἐπιτυχῶς ἀντέστημεν ἤδη πρὸς ἐνεργείας πολλῶν σημαντικωτέρως τῶν νῦν τυχόν ἀντιταχθησομένων ἡμῖν. Τῇ κυβερνήσει τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας ἀπόκειται νὰ κρίνῃ ἐὰν πρέπουσα τυγχάνῃ πράγματι ἡ διὰ τῆς προστασίας καὶ ἀρωγῆς αὐτῆς προαγωγὴ συστήματος τοιοῦτου Δέον εὐκρινῶς νὰ ὑπενθυμίσωμεν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας ὅτι ἀνάγκη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν περὶ ἀνακλήσεως τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ ἐκ Πελοποννήσου ὑπόσχεσιν, μετὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀφοῦ αὐθις ἐνισχύσωμεν τὴν ἐν τῇ Μεσογείᾳ ἡμετέραν ναυτικὴν μοῖραν . . . , δυνάμεθα ν' ἀναμείνωμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συγκροτηθησομένης συνδιασκέψεως.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΩΦΕΛΕΙΑΣ

πρὸς τὴν τάσιν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ¹.

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε ἀριθ. 18).

В.

Ἐλθωμεν νῦν εἰς τὸν ῥωμαϊκὸν κόσμον. Οὐδεμία ἀνάγκη ἐπισωρεύσεως ἐπιχειρημάτων πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ μεγάλη περίοδος τῆς ῥωμαϊκῆς ἱστορίας δεόν νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν μᾶλλον προσεγγιζουσῶν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις μεγάλων ἐποχῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Πανταχοῦ καὶ πάντοτε δικαίως ἐξετιμήθη ἡ ἰσχυρὰ ἐπίδοσις τῆς ἐν Ῥώμῃ ἀναπτύξεως κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ Κικέρωνος καὶ τοῦ Αὐγούστου. Οὐδεὶς ὁ ἀντιλέγων ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ ὕλικός πολιτισμὸς δὲν ἔλαβεν εὐρυτάτην ἑκτασιν, ὅτι δὲν προήχθη μάλιστα μέχρι περιεργίας καὶ ἐπιτηδεύσεως οὐδεὶς ἐπίσης ὁ ἀντι-

¹) Ὑπὸ Matthew Arnold καθηγητοῦ τῆς ποιήσεως ἐν τῷ ἐν Ὁξφόρδῃ πανεπιστημίῳ.